

Motion till riksdagen 2008/09:A217

av **Barbro Westerholm (fp)**

Åtgärder mot äldrediskriminering och särbehandling av äldre

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en vidgad lagstiftning mot åldersdiskriminering och negativ särbehandling av äldre.

Bakgrund

År 2000 tog EU:s ministerråd beslut om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet. Här ingår bland annat ålder. Våren 2008 infördes detta i svensk lagstiftning genom att riksdagen ställde sig bakom regeringens proposition Ett starkare skydd mot diskriminering (prop. 2007/08:95, betänkande 2007/08:AU7). I den del som gällde ålder är lagen begränsad till arbetslivet. Denna begränsning grundades inte på något principiellt ställningstagande utan på ett otillräckligt beslutsunderlag från den utredning som låg till grund för propositionen.

I början av juli 2008 kom EU-kommissionen med ett förslag till en komplettering av EU:s direktiv om likabehandling i arbetslivet. I förslaget inbegrips nu socialt skydd, inklusive social trygghet samt hälso- och sjukvård, sociala förmåner och utbildning. Dessutom ingår tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder. Kompletteringen avser även diskrimineringsgrunden ålder.

Fel! Okänt namn

Åldersdiskriminering en realitet i Sverige

Ålderism är en fördom som ligger bakom den diskriminering av äldre som förekommer inte bara i Sverige utan också i andra länder. Den tar sig uttryck i kronologiska åldersgränser och negativa uttalanden och attityder.

Åldersgränser

Vi är vana vid att använda åldersgränser för olika administrativa ändamål. Det kan ibland vara rimligt, men ofta sätts gränserna av bekvämlighet eller utifrån konventionella föreställningar. Ekonomiska överväganden finns också med i bilden.

Personer med omfattande funktionshinder och som är under 65 år får hjälp enligt LSS (2993:387) och LASS (1993:389) som ska garantera att personens livsföring kan anses normal för personer i samma ålder. Uppstår funktionshinder efter 65 år får man i stället hjälp enligt socialtjänstlagen som mera precist talar om skälig levnadsnivå.

Bilstöd beviljas till personer med funktionshinder under 65 år. Det utgår inte till den som är funktionshindrad och vill och kan fortsätta att arbeta efter 65-årsdagen.

Hälsoundersökning med mammografi erbjuds endast kvinnor i åldersgruppen 40–74 år och hälsoundersökning för cancer i livmoderhalsen endast till åldersgruppen 23 (25)–60 år trots att de båda cancerformerna blir allt vanligare med åren. Vid senare upptäckt krävs mer omfattande behandling till men för kvinnan. Samtidigt blir behandlingen mer resurskrävande för samhället.

I fråga om blodgivning finns i Sverige en åldersgräns på 65 år och kan i vissa landsting få överskridas som högst till 70 år.

Seniorbostäder erbjuds på många håll endast personer som har fyllt 55 år men inte är äldre än 69, 73 eller 75 år. Därmed utesluter många äldre möjligheten att få flytta till ett boende som skulle passa dem bättre än den gamla bostaden.

Det finns låneinstitut som endast lånar ut pengar till dem som fyllt 18 år men inte 69, 70 eller 79 år. I något fall krävs att lånet är slutbetalt före 80 års ålder.

Arbetsmarknadsstatistiken saknar t.ex. data om 65-åringar och äldre. I samhällsekonomiska analyser avförs därför människor efter 65 år ofta automatiskt från den ”arbetsföra” eller ”produktiva” delen av befolkningen. Detta trots att nuvarande regering vill stimulera arbete högre upp i åldrarna.

Inom statsförvaltningen används 70 år som övre gräns för att man ska få sitta i styrelser och kommittéer av olika slag. Detta innebär att den kunskap och erfarenhet som många äldre 70-plussare besitter inte tas till vara av samhället.

Inom forskningen om vård- och behandlingsmetoder används också kronologiska åldersgränser. Det har medfört att det saknas kliniska studier på äldre

i stor utsträckning trots att det är de äldre som oftast behandlas med metoderna ifråga med de inte sällan negativa konsekvenser för såväl individen som samhället som det medför. Ibland hävdas att det är för svårt att utföra kliniska studier på äldre, men det skälet kan inte accepteras eftersom frånvaron av studier medför att äldre inte får optimal behandling och dessutom utsätts för onödiga risker.

Inom forskningen har handledare av doktorander inte fått fullfölja handledningsuppdraget på grund av att de uppnått pensionsåldern med de nackdelar det inneburit för doktoranden och dennes forskning. Forskare vittnar också om svårigheter att få forskningsanslag trots hög kvalitet på forskningsprojektet på grund av att de passerat pensionsåldern.

Kronologisk ålder säger inte mycket om hur en människa är eller fungerar – i varje fall inte sedan hon uppnått vuxen ålder. En del åldras tidigt, andra är i full aktivitet högt upp i åren. Det är uppenbart att äldre i Sverige diskrimineras eller särbehandlas negativt i olika avseenden.

Attityder och fördomar

Professorn i gerontologi, Lars Andersson, har beskrivit de fördomar som åldrandet är förknippat med i sin bok *Ålderism* som utkom våren 2008. Han konstaterar att en del studier visar på negativa stereotyper av äldre i medier och att det är en underrepresentation av äldre i medier i förhållande till den andel av befolkningen de utgör. Äldre förekommer oftast i två skepnader, antingen som ”drabbad”, d.v.s. som ett offer för skandalösa förhållanden t.ex. inom vården eller som ”titta jag kan”, d.v.s. att kunna klara av något trots sin ålder. I språket är det dåligt om positiva synonymer till ordet gammal. Att åldras anses liktydigt med att avtyna, bli senil, vissna, ha sett sina bästa dagar, överleva sig själv, tackla av och att gubba till sig, utöver att bli gammal och komma upp i åren.

Diskrimineringslagen måste vidgas

I samband med riksdagsbeslutet om den nya diskrimineringslagen uttalade statsrådet Nyamko Sabuni att regeringen skulle se närmare på en vidgning av lagstiftningen när det gäller ålder. Hon har också i frågesvar sagt att Sverige välkomnar EU-förslaget om en vidgning av diskrimineringsdirektivet i stort och att regeringens ståndpunkt för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Nu finns ett utarbetat beslutsunderlag från EU-kommissionen där problemen med en vidgning av diskrimineringsdirektivet och därmed lagen har bemästrats. Vidgningen innebär som nämnts i inledningen till denna motion att i direktivet införs:

- ? Socialt skydd inklusive social trygghet samt hälso- och sjukvård
- ? Sociala förmånen

Fel! Okänt namn på

- ? Utbildning
- ? Tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder.

Förslaget tar också upp när undantag från ovanstående kan bli aktuella. Nu finns således det underlag som behövs för att en vidgad lagstiftning mot åldersdiskriminering ska kunna införas i Sverige. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 september 2008

Barbro Westerholm (fp)